2. Το εναρμονισμένο σύστημα υγειονομικού ελέγχου, το οποίο θεσπίστηκε συγκεκριμένα από την οδηγία 64/433, έχει ως σκοπό να καταργήσει τα εμπόδια στο ενδοκοινοτικό εμπόριο νωπών κρεάτων μέσω της εναρμόνισης των μέτρων υγειονομικού ελέγχου. Με βάση την ισοδυναμία των υγειονομικών εγγυήσεων που απαιτούνται σε όλα τα κράτη μέλη, σκοπός του συστήματος από την άποψη αυτή είναι να μετατοπιστεί ο έλεγχος προς το κράτος εξαγωγής και με τον τρόπο αυτό τα συστηματικά μέτρα ελέγχου στα σύνορα να αντικατασταθούν από ένα ομοιόμορφο σύστημα, έτσι ώστε οι πολλαπλοί συνοριακοί έλεγχοι να καταστούν περιττοί, επιφυλάσσοντας βέβαια στο κράτος προορισμού τη δυνατότητα να φροντίζει ώστε να πληρούνται πράγματι οι εγγυήσεις που προκύπτουν από το ανωτέρω ομοιόμορφο σύστημα ελέγχου.

   Υπό τις συνθήκες αυτές, ο συστηματικός υγειονομικός έλεγχος στα σύνορα των προϊόντων που αναφέρονται στην παραπάνω οδηγία, δεν είναι πλέον αναγκαίος, ούτε συνεπώς δικαιολογείται, βάσει του άρθρου 36 της συνθήκης. Αντίθετα γίνονται δεκτοί μόνο σποραδικοί έλεγχοι υπό τον όρο να μην πολλαπλασιάζονται μέχρι του σημείου να συνιστούν συγκεκαλυμμένο περιορισμό στο εμπόριο μεταξύ κρατών μελών.

   Οι σκέψεις αυτές πρέπει να επεκταθούν, για την ταυτότητα των νομικών λόγων, στα προϊόντα που καλύπτονται από την οδηγία 71/118 περί υγειονομικών προβλημάτων στον τομέα των συναλλαγών νωπών κρεάτων πουλερικών.

3. Από το σύνολο των διατάξεων των οδηγιών 64/433 και 71/118 προκύπτει ότι οι υγειονομικοί έλεγχοι που διενεργούνται στη χώρα αποστολής αφορούν επίσης τη μεταφορά των κρεάτων και πουλερικών και κατά συνέπεια εκτείνονται στην κατάσταση από άποψη συντήρησης των ανωτέρω κρεάτων καθόλη τη διάρκεια της διαδρομής, δηλαδή συγκεκριμένα κατά τη διέλευση των συνόρων.

   Επομένως, ο συστηματικός υγειονομικός έλεγχος κατά την εισαγωγή κρεάτων και πουλερικών όσον αφορά την εξέλιξη της κατάστασής τους κατά τη μεταφορά από το κράτος αποστολής, καθώς και την κατάστασή τους από άποψη συντήρησης κατά το χρόνο που εισέρχονται στο έδαφος της χώρας προορισμού, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του υγειονομικού ελέγχου που διενεργείται στη χώρα αποστολής σύμφωνα με τις οδηγίες 64/443 και 71/118.

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις 2 έως 4/82,

που έχουν ως αντικείμενο αιτήσεις του Tribunal de première instance των Βρυξελλών προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της συνθήκης ΕΟΚ, με τις οποίες ζητείται, στο πλαίσιο τριών διαφορών που εκκρεμούν ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

SA Delhaize Frères «Le Lion», με έδρα τις Βρυξέλλες (υπόθεση 2/82),

SA GB-Inno-BM, με έδρα τις Βρυξέλλες (υπόθεση 3/82),

SA Metsdagh, με έδρα το Gosselies (υπόθεση 4/82),

και

Βελγικου Δημοσιου, εκπροσωπούμενου από τον υπουργό δημόσιας υγείας και περιβάλλοντος, Βρυξέλλες,

η έκδοση προδικαστικής απόφασης ως προς την ερμηνεία των οδηγιών του Συμβουλίου, αριθ. 64/442/ΕΟΚ, της 26ης Ιουνίου 1964 (ΕΕ, ειδ. έκδ. 03/001, σ. 108), αριθ. 64/443/ΕΟΚ, της 26ης Ιουνίου 1964 (ΕΕ, ειδ. έκδ. 03/001, σ. 129), και αριθ. 71/118/ΕΟΚ, της 15ης Φεβρουαρίου 1971 (ΕΕ, ειδ. έκδ. 03/006, σ. 116), καθώς και των άρθρων 30 και 36 της συνθήκης ΕΟΚ,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα)

συγκείμενο από τους P. Pescatore, πρόεδρο τμήματος, O. Due και K. Bahlmann, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. VerLoren van Themaat
γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοίκησης

εκδίδει την ακόλουθη

ΑΠΟΦΑΣΗ

Περιστατικά

Η απόφαση περί παραπομπής, η εξέλιξη της διαδικασίας και οι παρατηρήσεις που κατατέθηκαν δυνάμει του άρθρου 20 του Πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου της ΕΟΚ συνοψίζονται ως εξής:

I — Πραγματικά περιστατικά και διαδικασία

Οι τρείς εταιρίες, ενάγουσες στην κύρια δίκη, έχουν εισάγει κανονικά κρέατα κρεοπωλείου και πουλερικών (η εταιρία Meisdagh έχει εισάγει μόνο κρέατα κρεοπωλείου) προελεύσεως άλλων κρατών μελών.

Κατά τις εισαγωγές αυτές, οι βελγικές αρχές διενήργησαν υγειονομικούς ελέγχους τους οποίους τα παραπέμπον δικαστήριο χαρακτηρίζει ως συστηματικούς. Έναντι των ελέγχων αυτών, οι ενάγουσες στην κύρια δίκη έχουν καταβάλει δικαιώματα πραγματογνωμοσύνης συνολικού ποσού το

οποίο προσωρινά εκτιμάται σε: 9 201 270 βελγικά φράγκα για την εταιρία Delhaize, 3 450 000 βελγικά φράγκα για την εταιρία Inno και 4 164 544 βελγικά φράγκα για την εταιρία Metsdagh.

Ο έλεγχος αυτός και η καταβολή των σχετικών δικαιωμάτων πραγματογνωμοσύνης πραγματοποιήθηκαν σύμφωνα με τις ακόλουθες εθνικές διατάξεις:

— Όσον αφορά την εισαγωγή κρεάτων κρεοπωλείου, κατά το νόμο της 5ης Σεπτεμβρίου 1952, περί πραγματογνωμοσύνης και εμπορίας κρεάτων (Moniteur της 16/17. 3. 1953), το βασιλικό διάταγμα της 12ης Μαρτίου 1965, περί εισαγωγής κρεάτων (Moniteur της 25. 5. 1965, σ. 6256), όπως τροποποιήθηκε αργότερα και για τελευταία φορά από το βασιλικό διάταγμα της 21ης Ιουνίου 1979 (Moniteur της 23. 6. 1979, σ. 7221).

— Όσον αφορά την εισαγωγή πουλερικών, κατά το νόμο της 15ης Απριλίου 1965, περί πραγματογνωμοσύνης και εμπορίας ιχθύων, πουλερικών, κονίκλων και θηραμάτων, ο οποίος τροποποίησε το νόμο της 5ης Σεπτεμβρίου 1952, περί πραγματογνωμοσύνης και εμπορίας κρεάτων (Moniteur της 22. 5. 1965, σ. 6172)· το βασιλικό διάταγμα της 21ης Σεπτεμβρίου 1970, περί πραγματογνωμοσύνης και εμπορίας κρέατος πουλερικών (Moniteur της 30. 10. 1970, σ. 10994), όπως τροποποιήθηκε αργότερα και για τελευταία φορά από το βασιλικό διάταγμα της 29ης Σεπτεμβρίου 1979.

Οι ενάγουσες όμως στην κύρια δίκη, με αγωγή της 5ης Απριλίου και της 6ης Δεκεμβρίου 1979, ζήτησαν από το Βελγικό Δημόσιο την επιστροφή των δικαιωμάτων πραγματογνωμοσύνης τα οποία είχαν καταβάλει και στήριξαν τις αγωγές τους στο γεγονός ότι η καταβολή των δικαιωμάτων πραγματογνωμοσύνης ήταν αντίθετη προς τις κοινοτικές οδηγίες 64/432, 64/433 και 71/118 (ανωτέρω), οι οποίες έχουν θεσπίσει σύστημα ενδοκοινοτικών ανταλλαγών στον τομέα των κρεάτων κρεοπωλείου και πουλερικών, το οποίο κυρίως απαγορεύει οιοδήποτε υγειονομικό έλεγχο από τις αρχές του κράτους μέλους εισαγωγής και a fortiori την είσπραξη οιασδήποτε σχετικής φορολογικής επιβάρυνσης.

Οι ενάγουσες στην κύρια δίκη υποστήριξαν ενώπιον του παραπέμποντος δικαστηρίου ότι ο έλεγχος που πραγματοποιούνταν από τις βελγικές αρχές δεν συνιστούσε παρά επανάληψη του πρώτου ελέγχου που είχε διενεργηθεί στο κράτος αποστολής σύμφωνα με τις διατάξεις των εξεταζόμενων κοινοτικών οδηγιών· υποστηρίζουν ότι ο έλεγχος αυτός αντιβαίνει προς τις διατάξεις των παραπάνω οδηγιών όπως προκύπτει από την απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Δεκεμβρίου 1976 (Simmenthal, υπόθ. 35/76, Recueil σ. 1871).

Αντίθετα, κατά τη γνώμη της βελγικής κυβέρνησης, πρόκειται για έλεγχο διαφορετικό από αυτόν που είχε διενεργηθεί στο κράτος αποστολής υπό την έννοια ότι ο έλεγχος αφορά την εξέλιξη της κατάστασης των κρεάτων ή των πουλερικών κατά τη μεταφορά και την κατάστασή τους από άποψη συντήρησης. Ο έλεγχος αυτός επομένως εκφεύγει του πεδίου εφαρμογής των εν λόγω οδηγιών και είναι δικαιολογημένος ενόψει της απόφασης της 7ης Απριλίου 1981 (United Foods, υπόθ. 132/80, Recueil σ. 995). Επιπλέον, πάντοτε κατά τη βελγική κυβέρνηση, ο έλεγχος αφορά την έρευνα για υπολείμματα βακτηριοστατικών ουσιών και ουσιών με ορμονική ή αντιορμονική δράση και δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των οδηγιών ΕΟΚ.

Το παραπέμπον δικαστήριο έχει τη γνώμη ότι το κοινοτικό δίκαιο και συγκεκριμένα οι αρχές που έχουν τεθεί από το Δικαστήριο στις δύο αποφάσεις, Simmenthal και United Foods, οι οποίες έχουν προαναφερθεί, επιτρέπει στα κράτη μέλη να διενεργούν κάποιον υγειονομικό έλεγχο που να δικαιολογείται από αντικειμενικούς

λόγους προστασίας της υγείας, αλλά ο έλεγχος αυτός δεν μπορεί σε καμιά περίπτωση να είναι συστηματικός όταν για το εισαγόμενο προϊόν έχουν θεσπιστεί οδηγίες εναρμόνισης, όπως συμβαίνει στην προκειμένη περίπτωση. Εν πάση περιπτώσει, ένας τέτοιος έλεγχος δεν μπορεί να ταυτίζεται με συγκεκαλυμμένο περιορισμό στο ενδοκοινοτικό εμπόριο. Κατά το παραπέμπον δικαστήριο, όμως, ο περιορισμός αυτός υπάρχει σχεδόν κατ' ανάγκη όταν ο έλεγχος που διενεργείται στη χώρα προορισμού είναι ο ίδιος με αυτόν που έχει διενεργηθεί στη χώρα αποστολής.

Το παραπέμπον δικαστήριο, αναλύοντας περαιτέρω τον έλεγχο που πραγματοποιούν οι βελγικές αρχές, φρονεί καταρχάς ότι, καθόσον αφορά την καταλληλότητα των εισαγόμενων εμπορευμάτων έναντι της βελγικής νομοθεσίας, συνιστά προφανώς συστηματική επανάληψη του πρώτου ελέγχου που είχε διενεργηθεί στη χώρα αποστολής και από την άποψη αυτή είναι ασυμβίβαστος με τις κοινοτικές διατάξεις που έχουν εφαρμογή επί του θέματος. Απομένει στη συνέχεια το ερώτημα αν αυτός ο συστηματικός έλεγχος, καθόσον αφορά την εξέλιξη της κατάστασης του εμπορεύματος κατά τη μεταφορά από το κράτος αποστολής και την κατάστασή του από άποψη συντήρησης κατά το χρόνο που εισέρχεται στο βελγικό έδαφος, συμβιβάζεται ή όχι με τις κοινοτικές διατάξεις που έχουν εν προκειμένω εφαρμογή.

Προκειμένου να επιλυθεί το ζήτημα αυτό, το Tribunal de première instance των Βρυξελλών, με απόφαση της 8ης Οκτωβρίου 1981, αποφάσισε, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της συνθήκης να αναβάλει την έκδοση οριστικής απόφασης μέχρις ότου το Δικαστήριο αποφανθεί προδικαστικώς επί των ακόλουθων ερωτημάτων:

«Ο — συστηματικός — υγειονομικός έλεγχος κατά την εισαγωγή κρεάτων που αποτελεί αντικείμενο των οδηγιών του Συμβουλίου αριθ. 64/432 και 64/433 και 71/118 ΕΟΚ, περί προβλημάτων υγειονομικού ελέγχου στον τομέα των ενδοκοινοτικών ανταλλαγών, αντίστοιχα, βοοειδών και χοιροειδών, νωπών κρεάτων και κρεάτων πουλερικών, και ο οποίος αφορά την εξέλιξη της κατάστασης των κρεάτων και πουλερικών αυτών κατά τη διάρκεια της μεταφοράς από το κράτος αποστολής καθώς και την κατάσταση συντήρησής τους κατά το χρόνο που εισέρχονται στο βελγικό έδαφος, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του υγειονομικού ελέγχου που διενεργείται στη χώρα αποστολής σύμφωνα με τις εξεταζόμενες οδηγίες;

Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης, ο έλεγχος αυτός είναι σύμφωνος με τα άρθρα 30 και επ. της συνθήκης ΕΟΚ και μπορεί ενδεχόμενα να δικαιολογηθεί κατ' εφαρμογή του άρθρου 36 ΕΟΚ;

Κατά την εξέταση του ερωτήματος που έχει υποβληθεί ενδείκνυται να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι ο βελγικός υγειονομικός έλεγχος κατά την εισαγωγή περιλαμβάνει αφενός μεν μέτρα που αποτελούν επανάληψη του ελέγχου που έχει διενεργηθεί στη χώρα αποστολής σύμφωνα με τις επιταγές των εξεταζόμενων οδηγιών, αφετέρου δε μέτρα που αποβλέπουν, όπως έχει προαναφερθεί, στην εξακρίβωση της εξέλιξης της κατάστασης των εμπορευμάτων κατά τη διάρκεια της μεταφοράς από το κράτος αποστολής καθώς και την κατάσταση συντήρησής τους κατά το χρόνο που εισέρχονται στο βελγικό έδαφος.»

Οι τρεις αποφάσεις του Tribunal de première instance των Βρυξελλών πρωτοκολλήθηκαν στη γραμματεία του Δικαστηρίου στις 7 Ιανουαρίου 1982.

Σύμφωνα με το άρθρο 20 του Πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου της ΕΟΚ, γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν, στις 16 Μαρτίου 1982, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους H. P. Hartvig και F. Lamoureux,

μέλη της νομικής της υπηρεσίας, στις 26 Μαρτίου 1982, οι ενάγουσες στην κύρια δίκη, εκπροσωπούμενες από τον Waelbroeck, δικηγόρο Βρυξελλών, στις 30 Μαρτίου 1982, το Βελγικό Δημόσιο, εναγόμενο, εκπροσωπούμενο από τον υφυπουργό δημόσιας υγείας και περιβάλλοντος, με πληρεξούσιο δικηγόρο και εκπρόσωπο τον J. Putzeys, δικηγόρο Βρυξελλών, και στις 31 Μαρτίου 1982, η γαλλική κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον G. Legras, βοηθό γενικό γραμματέα του S.G.C.I.

Με διάταξη της 17ης Φεβρουαρίου 1982, το Δικαστήριο αποφάσισε να ενώσει και να συνεκδικάσει τις υποθέσεις 2/82, 3/82 και 4/82 προς διευκόλυνση της διαδικασίας και έκδοση κοινής απόφασης.

Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή και μετά από ακρόαση του γενικού εισαγγελέα, το Δικαστήριο αποφάσισε την έναρξη της προφορικής διαδικασίας χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή αποδείξεων. Το Δικαστήριο όμως, κάλεσε τη βελγική κυβέρνηση να του γνωστοποιήσει κατά τη συνεδρίαση κατά πόσο οι υγειονομικοί έλεγχοι διενεργήθηκαν ακόμη μετά τη θέση σε ισχύ του βασιλικού διατάγματος της 21ης Ιουνίου 1979, το οποίο τροποποιεί το βασιλικό διάταγμα της 12ης Μαρτίου 1965 περί εισαγωγής κρεάτων.

Με διάταξη της 23ης Μαρτίου 1983, το Δικαστήριο αποφάσισε, κατ' εφαρμογή του άρθρου 95, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού διαδικασίας, να αναθέσει την εκδίκαση της υπόθεσης στο δεύτερο τμήμα.

II — Γραπτές παρατηρήσεις υπό την έννοια του άρθρου 20 του Πρωτοκόλλου περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου ΕΟΚ

Α — Παρατηρήσεις των εναγουσών στην κύρια δίκη

Αφού πρώτα εκθέτουν τις εθνικές και κοινοτικές διατάξεις που έχουν εφαρμογή στην προκειμένη περίπτωση, οι *ενάγουσες στην κύρια δίκη* ζητούν κατά πρώτο λόγο, και παρά τον περιορισμένο χαρακτήρα του ερωτήματος που υποβάλλεται από το παραπέμπον δικαστήριο, το Δικαστήριο να δώσει γενική απάντηση και να κάνει δεκτό ότι «οιοσδήποτε συστηματικός υγειονομικός έλεγχος κατά την εισαγωγή κρεάτων και πουλερικών δεν συμβιβάζεται προς το κοινοτικό δίκαιο». Η αντίθεση αυτή προκύπτει, κατ' αυτές, από το σύστημα των οδηγιών και από την ερμηνεία που τους έχει δώσει το Δικαστήριο, συγκεκριμένα στην απόφαση Simmenthal, που έχει ήδη προαναφερθεί. Μια τέτοια γενική απάντηση ενδείκνυται επιπλέον για να αποφευχθεί η παράταση της παρούσας δίκης.

Κατά δεύτερο λόγο, οι ενάγουσες στην κύρια δίκη αναπτύσσουν τα επόμενα τέσσερα σημεία προκειμένου να δώσουν απάντηση στα προδικαστικά ερωτήματα:

Πρώτο σημείο: Από την απόφαση Simmenthal προκύπτει ότι οιοσδήποτε συστηματικός υγειονομικός έλεγχος κατά την εισαγωγή προϊόντων που αναφέρονται στην οδηγία 64/433 δεν συμβιβάζεται προς το κοινοτικό δίκαιο από τότε που ισχύει η ανωτέρω οδηγία. Δεν αποκλείονται σποραδικοί έλεγχοι υπό την προϋπόθεση όμως ότι δεν συνιστούν συγκεκαλυμμένο περιορισμό στο ενδοκοινοτικό εμπόριο. Στην προκειμένη όμως περίπτωση, πρόκειται στην πραγματικότητα για συστηματικούς ελέγχους, οι οποίοι επομένως συνιστούν μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος με ποσοτικούς περιορισμούς που απαγορεύονται από το άρθρο 30 της συνθήκης ΕΟΚ, και τα οποία δεν δικαιολογούνται υπό την έννοια του άρθρου 36. Το Βέλγιο άλλωστε έχει αναγνωρίσει την αντίθεση αυτή εφόσον το βασιλικό διάταγμα της 21ης Ιουνίου 1979 έχει καταργήσει τις διατάξεις του βασιλικού διατάγματος της 12ης Μαρτίου 1965 έναντι των προϊόντων που προέρχονται από άλλα κράτη μέλη, μετά που η Επιτροπή απεύθυνε στο Βέλγιο αιτιολογη-

μένη γνώμη και είχε προσφύγει στο Δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 169 της συνθήκης.

Επειδή η οδηγία 71/118, η οποία αφορά τα νωπά κρέατα πουλερικών, διέπεται από την ίδια ιδέα εναρμόνισης και περιέχει διατάξεις παρόμοιες με τις διατάξεις της οδηγίας 64/433, ορθώς συνάγεται ότι η νομολογία αυτή του Δικαστηρίου εφαρμόζεται επίσης στο σύστημα εισαγωγών κρεάτων πουλερικών στο Βέλγιο.

Δεύτερο σημείο: Η αντίθεση αυτή με το κοινοτικό δίκαιο εκτείνεται επίσης στο συστηματικό έλεγχο που αφορά την εξέλιξη της κατάστασης των κρεάτων και των πουλερικών κατά τη διάρκεια της μεταφοράς από το κράτος αποστολής καθώς και την κατάστασή τους από άποψη συντήρησης κατά το χρόνο που εισέρχονται στο βελγικό έδαφος. Καταρχάς, από την απόφαση Simmenthal προκύπτει ότι η εναρμόνιση που έχει πραγματοποιηθεί από τις εν λόγω οδηγίες εκτείνεται στην τήρηση ομοιόμορφων υγειονομικών όρων όσον αφορά την εναποθήκευση και τη μεταφορά, με συνέπεια ένας πολλαπλός συνοριακός έλεγχος της κατάστασης των κρεάτων κατά τη μεταφορά και της κατάστασής τους από άποψη συντήρησης ούτε είναι αναγκαίος ούτε δικαιολογείται υπό την έννοια του άρθρου 36. Το Δικαστήριο εξάλλου στην απόφασή του της 12ης Ιουλίου 1979 (Επιτροπή κατά Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, υπόθ. 153/79, Recueil σ. 2555), έκρινε ότι δεν μπορεί να γίνει δεκτό το επιχείρημα ότι η διέλευση συνόρων συνεπάγεται επαύξηση των κινδύνων για την υγιεινή κατάσταση του νωπού κρέατος.

Τρίτο σημείο: Το γεγονός ότι ορισμένες διατάξεις της βελγικής νομοθεσίας δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των εξεταζομένων οδηγιών δεν αποτελεί λόγο για να επιτρέπεται στο Βελγικό Κράτος να διενεργεί συστηματικό έλεγχο κατά την εισαγωγή. Συγκεκριμένα, οι οδηγίες αυτές βέβαια περιέχουν διατάξεις οι οποίες είτε επιτρέπουν στα κράτη μέλη να απαγορεύουν να τίθενται σε κυκλοφορία στο έδαφός τους κρέατα ακατάλληλα για τη διατροφή ανθρώπων είτε δεν θίγουν τις εθνικές διατάξεις που αφορούν αποκλειστικούς τομείς, είτε περιέχουν ρήτρες διασφάλισης, αλλά σε καμιά περίπτωση οι οδηγίες αυτές δεν δικαιολογούν συστηματικό έλεγχο διότι οι αρχές τις οποίες το Δικαστήριο έχει θέσει στην υπόθεση Simmenthal έχουν επίσης εφαρμογή στις ανωτέρω διατάξεις.

Τέταρτο σημείο: Η απόφαση United Foods δεν αποτελεί ένδειξη για εξέλιξη της νομολογίας του Δικαστηρίου ώστε οι συστηματικοί υγειονομικοί έλεγχοι κατά την εισαγωγή να θεωρούνται σύμφωνοι προς το κοινοτικό δίκαιο. Πράγματι, σε αντίθεση με την προκειμένη περίπτωση, στην υπόθεση United Foods η διαφορά αφορούσε εισαγωγές ιχθύων, τομέα για τον οποίο δεν υπήρχαν κανόνες εναρμόνισης. Η απόφαση αυτή επομένως δεν αποτελεί ένδειξη μεταστροφής της νομολογίας του Δικαστηρίου η οποία καθιερώθηκε με την απόφαση Simmenthal.

Τέλος, οι ενάγουσες στην κύρια δίκη προτείνουν να δοθεί να ακόλουθη απάντηση στο ερώτημα που έχει υποβληθεί:

«Οιοσδήποτε συστηματικός υγειονομικός έλεγχος κατά την εισαγωγή των προϊόντων που αναφέρονται στην οδηγία 64/433 ΕΟΚ δεν συμβιβάζεται προς τη συνθήκη από την ημέρα που ισχύουν οι οδηγίες αυτές (απόφαση *Simmenthal)* και, για την ταυτότητα του λόγου, ο ίδιος κανόνας ισχύει για τα προϊόντα που αναφέρονται στην οδηγία 71/118/ΕΟΚ. Η αντίθεση προς τη συνθήκη εκτείνεται στους συστηματικούς ελέγχους που αφορούν την εξέλιξη της κατάστασης των κρεάτων και πουλερικών κατά τη διάρ-

κεια της μεταφοράς από το κράτος αποστολής καθώς και την κατάστασή τους από άποψη συντήρησης κατά το χρόνο που εισέρχονται στο βελγικό έδαφος. Η αντίθεση εκτείνεται ομοίως στους συστηματικούς ελέγχους για το αν τα εμπορεύματα ανταποκρίνονται στις υγειονομικές διατάξεις των κρατών μελών — είτε οι διατάξεις αυτές έχουν αποτελέσει αντικείμενο εναρμόνισης μέσω οδηγιών της Κοινότητας είτε δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των οδηγιών εναρμόνισης, όπως οι διατάξεις των οδηγιών 64/433/ΕΟΚ και 71/118/ΕΟΚ — που αφορούν τις μεταδοτικές ασθένειες, τους μη θιγόμενους τομείς και τις ρήτρες διασφάλισης.»

Β — Παρατηρήσεις της βελγικής κυβέρνησης

α) *Κυρίως,* η *βελγική κυβέρνηση* υποστηρίζει ότι το ερώτημα που έχει υποβάλει το παραπέμπον δικαστήριο είναι πρόωρο και κατά συνέπεια το Δικαστήριο πρέπει να αναβάλει την έκδοση απόφασης.

Ο πρόωρος χαρακτήρας του προδικαστικού ερωτήματος προκύπτει κυρίως από το γεγονός ότι, κατά το Βελγικό Δημόσιο, ο διενεργούμενος έλεγχος δεν συνιστά σε καμιά περίπτωση επανάληψη του ελέγχου που έχει διενεργηθεί στο κράτος αποστολής. Επειδή το ζήτημα αν ο βελγικός υγειονομικός έλεγχος συνιστά ή όχι επανάληψη του ελέγχου που έχει διενεργηθεί στη χώρα αποστολής είναι καθοριστικό για να δοθεί απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα, ενδείκνυται να αναβληθεί η έκδοση απόφασης, κατά μείζονα λόγο, διότι μια απάντηση του Δικαστηρίου στην παρούσα φάση της κύριας δίκης, είτε θα δημιουργούσε τον κίνδυνο επηρεασμού του εφετείου είτε θα ήταν άχρηστη ή νομικά ανεφάρμοστη σε περίπτωση που το εφετείο μεταρρύθμιζε το αμφισβητούμενο ζήτημα.

Το προδικαστικό ερώτημα είναι πρόωρο επίσης στο μέτρο που αφορά μόνο τον υγειονομικό έλεγχο που διενεργείται στο πλαίσιο των οδηγιών και όχι τον έλεγχο για την ενδεχόμενη ανακάλυψη ουσιών βλαβερών για την ανθρώπινη υγεία.

Τέλος, ο πρόωρος χαρακτήρας του ερωτήματος προκύπτει ακόμη από το γεγονός ότι δεν εκτείνεται στο κατά πόσο συμβιβάζεται η είσπραξη δικαιωμάτων πραγματογνωμοσύνης για την κάλυψη των εξόδων του υγειονομικού ελέγχου.

β) *Επικουρικώς,* μόνο, το Βελγικό Δημόσιο λαμβάνει θέση στο ερώτημα που υποβάλλεται. Προτού όμως προτείνει την απάντησή του, αναφέρει τις ισχύουσες διατάξεις.

Όσον αφορά τις κοινοτικές διατάξεις, θεωρεί ότι η οδηγία 64/433, αφενός μεν επιτρέπει στο κράτος προορισμού να διενεργεί έλεγχο για να διαπιστώσει το αν τα κρέατα δεν έχουν καταστεί ακατάλληλα για κατανάλωση και αν οι υποχρεώσεις που επιβάλλονται στο κράτος αποστολής έχουν τηρηθεί, αφετέρου δε δεν περιλαμβάνει στο πεδίο εφαρμογής της τις διατάξεις περί ορισμένων βλαβερών ουσιών. Ανάλογες διατάξεις περιέχονται επίσης στις οδηγίες 64/432 και 71/118.

Εξετάζοντας στη συνέχεια τη βελγική νομοθεσία η οποία κρίνεται στην προκειμένη περίπτωση, η βελγική κυβέρνηση θεωρεί ότι επιβάλλεται η διενέργεια συστηματικών ερευνών για την ανακάλυψη ενδεχομένων υπολειμμάτων βακτηριοστατικών ουσιών ή ουσιών με ορμονική ή αντιορμονική δράση.

Κατά το Βελγικό Δημόσιο, η νομοθεσία του συμβιβάζεται καταρχάς με τις ευρωπαϊκές οδηγίες διότι αυτές οι ίδιες οι οδηγίες προβλέπουν συστηματικό υγειονομικό έλεγχο κατά την εισαγωγή κρεάτων και πουλερικών. Συνεπώς, δεν αμφισβητείται η νομιμότητα του ελέγχου που διενεργείται από τις αρχές διότι δεν αποτελεί επα-

νάληψη του ελέγχου που έχει διενεργηθεί στο κράτος αποστολής και αφορά μόνο την κατάσταση του εμπορεύματος κατά τη μεταφορά και τη συντήρησή του κατά την είσοδό του στο Βέλγιο. Επιπλέον, το ότι ο έλεγχος συμβιβάζεται με το κοινοτικό δίκαιο προκύπτει ακόμη από το γεγονός ότι το Βελγικό Δημόσιο παραμένει αρμόδιο να διενεργεί υγειονομικό έλεγχο, για την ενδεχόμενη ανακάλυψη των προαναφερόμενων ουσιών, κατά τις ενδοκοινοτικές ανταλλαγές κρεάτων και πουλερικών που αναφέρονται στις ανωτέρω οδηγίες. Εντούτοις, στο μέτρο που ένας τέτοιος συστηματικός υγειονομικός έλεγχος αφορά ένα αντικείμενο που δεν καλύπτεται από τις εν λόγω οδηγίες, πρέπει να εξεταστεί ακόμη κατά πόσο συμβιβάζεται επίσης με τα άρθρα 30 και 36 της συνθήκης. Κατά τη βελγική κυβέρνηση, επομένως, ο υγειονομικός έλεγχος που διενεργείται εν προκειμένω στηρίζεται σε λόγους προστασίας της υγείας και της ζωής των ανθρώπων. Συνεπώς, η αρχή των μέτρων για τη διενέργεια των ελέγχων αυτών εντάσσεται στην εξαίρεση που προβλέπεται από το άρθρο 36, όπως προκύπτει από την απόφαση United Foods.

Απομένει να εξεταστεί αν τα μέτρα αυτά υπερβαίνουν τις ανάγκες του ελέγχου και μπορούν έτσι να ανακόψουν ή να περιορίσουν το κοινοτικό εμπόριο. Η βελγική κυβέρνηση φρονεί ως προς το σημείο αυτό ότι οι πρακτικές λεπτομέρειες του εν λόγω υγειονομικού ελέγχου δικαιολογούνται υπό την έννοια ότι οι υγειονομικές ανάγκες του Βελγικού Κράτους δεν θα μπορούσαν να ικανοποιηθούν τόσο αποτελεσματικά με μέτρα που θα περιόριζαν λιγότερο το ενδοκοινοτικό εμπόριο. Κατά συνέπεια, επειδή αυτός ο υγειονομικός έλεγχος δικαιολογείται από αποκλειστικούς λόγους δημόσιας υγείας, πρέπει να μπορεί να διενεργείται εφόσον ελλείπουν κοινοί ή εναρμονισμένοι κανόνες. Τέλος, κατά τη βελγική κυβέρνηση, ο ανωτέρω έλεγχος δεν περιορίζει το ενδοκοινοτικό εμπόριο διότι διενεργείται συγχρόνως με τον έλεγχο που προβλέπεται από τις κοινοτικές οδηγίες και δεν βλάπτει το φθαρτό χαρακτήρα των εμπορευμάτων.

Κατά συνέπεια, η βελγική κυβέρνηση έχει τη γνώμη ότι στο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η ακόλουθη απάντηση:

«Ο υγειονομικός έλεγχος — συστηματικός — κατά την εισαγωγή κρεάτων και πουλερικών περί του οποίου πραγματεύονται οι οδηγίες του Συμβουλίου 64/432, 64/433 και 71/118 περί προβλημάτων υγειονομικού ελέγχου στον τομέα των ενδοκοινοτικών συναλλαγών, αντίστοιχα, βοοειδών και χοιροειδών, νωπών κρεάτων και νωπών κρεάτων πουλερικών, και ο οποίος αφορά την εξέλιξη της κατάστασης των κρεάτων αυτών και των πουλερικών κατά τη μεταφορά από το κράτος αποστολής καθώς και την κατάστασή τους από άποψη συντήρησης κατά το χρόνο που εισέρχονται στο βελγικό έδαφος, προβλέπεται ρητά από τις ανωτέρω οδηγίες για να μπορούν τα κράτη αποστολής να απαγορεύουν να τίθενται σε κυκλοφορία επί του εδάφους τους κρέατα ή πουλερικά τα οποία έχουν καταστεί ακατάλληλα για ανθρώπινη κατανάλωση εξαιτίας της μεταφοράς τους.

Ο υγειονομικός αυτός έλεγχος δεν είναι επανάληψη του υγειονομικού ελέγχου που έχει διενεργηθεί στο κράτος αποστολής, ο οποίος καλύπτεται από τα έγγραφα που έχει συντάξει το κράτος αποστολής και τα οποία απαιτεί το κράτος προορισμού.

Στο μέτρο που διενεργείται συμπληρωματικός υγειονομικός έλεγχος για να τηρηθούν εθνικές διατάξεις γενικού συμφέροντος προστασίας της δημόσιας υγείας, ο οποίος συμβιβάζεται με τις ευρωπαϊκές οδηγίες, ο έλεγχος αυτός δικαιολογείται επίσης κατ' εφαρμογή του άρθρου 36 της

συνθήκης ΕΟΚ εφόσον οι λεπτομέρειες εφαρμογής του δεν επενεργούν αρνητικά στο ενδοκοινοτικό εμπόριο και δεν συνιστούν συγκεκαλυμμένο περιορισμό του εμπορίου μεταξύ κρατών μελών.

Ειδικότερα, ο συστηματικός υγειονομικός έλεγχος, που στηρίζεται σε εθνική νομοθεσία η οποία επιβάλλει την έρευνα για ενδεχόμενη παρουσία ορισμένων ουσιών βλαβερών για την ανθρώπινη υγεία με τεχνικά και διοικητικά μέσα τα οποία δεν παρεμποδίζουν το εμπόριο και στηρίζονται σε αντικειμενικές ανάγκες του υγειονομικού ελέγχου, δικαιολογείται κατ' εφαρμογή του άρθρου 36 της συνθήκης ΕΟΚ.»

Γ — Παρατηρήσεις της γαλλικής κυβέρνησης

Η *γαλλική κυβέρνηση* φρονεί καταρχάς, όπως άλλωστε κρίνει το παραπέμπον δικαστήριο, ότι οι επίδικοι συστηματικοί έλεγχοι έχουν διπλή όψη, αφενός μεν το γενικό έλεγχο καταλληλότητας του εμπορεύματος έναντι της βελγικής νομοθεσίας, αφετέρου δε τον πραγματικό έλεγχο της εξέλιξης της κατάστασης του εμπορεύματος κατά τη μεταφορά.

Κατ' αυτήν, ο έλεγχος αυτός, καθόσον δεν αποτελεί παρά επανάληψη του πρώτου ελέγχου που έχει διενεργηθεί στο κράτος μέλος αποστολής, αντίκειται στο κοινοτικό δίκαιο, όπως προκύπτει άλλωστε από τις αποφάσεις Simmenthal και Bauhuis (υπόθεση 46/76, Recueil 1977, σ. 5).

Αντίθετα, εφόσον πρόκειται για έλεγχο της εξέλιξης του εμπορεύματος κατά τη μεταφορά, μπορεί να δικαιολογηθεί δυνάμει του άρθρου 36 της συνθήκης ΕΟΚ, υπό τον όρο ότι διενεργείται σποραδικά. Δεδομένου όμως ότι οι λεπτομέρειες εφαρμογής που έχουν θέσει οι βελγικές αρχές είναι εμφανώς δυσανάλογες και υπερβολικές, ο ανωτέρω έλεγχος δεν συμβιβάζεται προς το κοινοτικό δίκαιο.

Τέλος, επικουρικώς, το απαιτούμενο τέλος πραγματογνωμοσύνης συνιστά φορολογική επιβάρυνση ισοδυνάμου αποτελέσματος προς δασμό υπό την έννοια των άρθρων 9, 12 και 13 της συνθήκης ΕΟΚ.

Κατά συνέπεια, η γαλλική κυβέρνηση έχει τη γνώμη ότι στο ερώτημα που έχει υποβληθεί προσήκει η ακόλουθη απάντηση:

«1. Ο συμπληρωματικός υγειονομικός έλεγχος που επιβάλλεται μονομερώς από ένα κράτος μέλος επί των κρεάτων που εισάγονται από άλλο κράτος μέλος και περί του οποίου πραγματεύονται οι οδηγίες 64/432, 64/433 και 71/118 (ΕΟΚ) του Συμβουλίου, δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των ανωτέρω οδηγιών.

2. Ο έλεγχος αυτός συνιστά επομένως μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικό περιορισμό υπό την έννοια των άρθρων 30 και επόμενα της συνθήκης ΕΟΚ.

3. Ένα κράτος μέλος μπορεί, σύμφωνα με το άρθρο 36 της συνθήκης ΕΟΚ, να υποβάλει τα κρέατα τα οποία αναφέρονται στις εξεταζόμενες οδηγίες σε ελέγχους υγειονομικής ή κτηνιατρικής φύσης, εφόσον οι έλεγχοι αυτοί δεν συνιστούν επανάληψη του ελέγχου που έχει διενεργηθεί στο κράτος μέλος αποστολής σύμφωνα με τις ανωτέρω οδηγίες.»

Δ — Παρατηρήσεις της Επιτροπής

Αφού αναφέρει πρώτα τις εθνικές και κοινοτικές διατάξεις που έχουν εφαρμογή εν προκειμένω, η *Επιτροπή* διευκρινίζει προκαταρκτικά ότι περιορίζει τις παρατηρήσεις της στο κατά πόσο συμβιβάζεται με το κοινοτικό δίκαιο ο βελγικός υγειονομικός

έλεγχος κατά την εισαγωγή όπως τον προσδιορίζει το παραπέμπον δικαστήριο, δηλαδή ο συστηματικός έλεγχος που αφορά την εξέλιξη της κατάστασης των κρεάτων και των κρεάτων πουλερικών κατά τη μεταφορά από το κράτος αποστολής καθώς και την κατάστασή τους από άποψη συντήρησης κατά το χρόνο που εισέρχονται στο βελγικό έδαφος.

α) Η Επιτροπή υποστηρίζει κατά πρώτο λόγο ότι ο έλεγχος αυτός δεν συμβιβάζεται με το κοινοτικό δίκαιο. Αυτό προκύπτει από τη νομολογία στην υπόθεση Simmenthal όσον αφορά τα προϊόντα που καλύπτονται από τις οδηγίες 64/432 και 64/433 και, για την ταυτότητα του νομικού λόγου, για τα προϊόντα που εμπίπτουν στις οδηγίες 71/118 και 77/99. Το κράτος αποστολής μπορεί να διενεργεί μόνο σποραδικές εξετάσεις υπό την προϋπόθεση ότι δεν θα πολλαπλασιάζονται μέχρι του σημείου να συνιστούν συγκεκαλυμμένο περιορισμό στο εμπόριο μεταξύ κρατών μελών. Θα μπορούσε ενδεχομένως να διενεργεί υποχρεωτικούς και συστηματικούς ελέγχους στο πλαίσιο εφαρμογής μέτρου ρήτρας διασφάλισης, η οποία προβλέπεται από τις εν λόγω οδηγίες. Επιπλέον, όσον αφορά τους τομείς που δεν καλύπτονται από τις ανωτέρω οδηγίες, και για τους οποίους επομένως το πιστοποιητικό υγιεινής δεν παρέχει εγγυήσεις, «ο υποχρεωτικός και συστηματικός έλεγχος στα σύνορα του κράτους μέλους αποστολής δεν μπορεί a priori να θεωρηθεί ότι αντιβαίνει προς το κοινοτικό δίκαιο». Πρέπει ακόμη ο έλεγχος αυτός να είναι αναγκαίος για την προστασία της υγείας και της ζωής των ανθρώπων και των ζώων. Κατά την Επιτροπή όμως, στις υπό κρίση υποθέσεις, λόγω έλλειψης λεπτομερών στοιχείων περί της διαδικασίας και των στόχων του εν λόγω ελέγχου, δεν μπορεί να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι αυτός ο συστηματικός έλεγχος δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των οδηγιών 71/118 και 77/99. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή έχει τη γνώμη ότι από την απόφαση Simmenthal συνάγεται ότι ο συστηματικός έλεγχος των εν λόγω προϊόντων στα σύνορα αντίκειται ήδη αφεαυτού προς το κοινοτικό δίκαιο.

6) Εν πάση περιπτώσει, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ο συστηματικός έλεγχος στα σύνορα για την εξέλιξη της κατάστασης του εμπορεύματος κατά τη μεταφορά και για την κατάστασή του από άποψη συντήρησης εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των κοινοτικών οδηγιών.

Η Επιτροπή τονίζει σχετικά ότι στόχος των ανωτέρω οδηγιών είναι να μετατοπιστεί ο υγειονομικός έλεγχος προς το κράτος μέλος αποστολής και με τον τρόπο αυτό τα συστηματικά μέτρα ελέγχου στα σύνορα να αντικατασταθούν από ένα ομοιόμορφο σύστημα έτσι ώστε να καταστούν περιττοί οι πολλαπλοί συνοριακοί έλεγχοι. Τέλος δε, προκειμένου να διασφαλιστεί όσο το δυνατόν πληρέστερα αυτή η ελεύθερη κυκλοφορία και να καταργηθεί κάθε περιορισμός στο εμπόριο, οι οδηγίες αυτές έχουν πολύ ευρύ πεδίο εφαρμογής υπό την έννοια ότι δεν περιορίζονται μόνο να θέσουν ομοιόμορφους υγειονομικούς όρους σχετικά με την επεξεργασία την κρεάτων στα σφαγεία και στα εργαστήρια αλλά αφορούν επίσης την εναποθήκευση και τη μεταφορά. Συγκεκριμένα, από το άρθρο 3 της οδηγίας 64/433 προκύπτει ότι τα νωπά κρέατα πρέπει να μεταφέρονται υπό ικανοποιητικούς όρους υγιεινής, σύμφωνα με τις διατάξεις του κεφαλαίου XIII του παραρτήματος Ι (στοιχεία στ και ζ)· η οδηγία περιέχει επίσης λεπτομερείς όρους σχετικά με τη συσκευασία των τεμαχισμένων κρεάτων (κεφάλαιο Χ) και για τον τρόπο κατά τον οποίο πρέπει να μεταφέρονται τα διάφορα τεμάχια κρεάτων. Τέλος, η τήρηση των όρων αυτών διασφαλίζεται με τον έλεγχο που διενεργεί επίσημος κτηνίατρος πριν από την αποστολή και το πιστοποιητικό υγιεινής πιστοποιεί την τήρηση των ανωτέρω όρων, διότι αναφέρει ρητά τον τόπο αποστολής και τον τόπο προορισμού και προσδιορίζει το μέσο μεταφοράς.

Παρόμοιες διατάξεις εφαρμόζονται επίσης για τα νωπά κρέατα πουλερικών.

Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, ενόψει όλων των διατάξεων αυτών, έλεγχος όπως αυτός που εξετάζεται στην προκειμένη περίπτωση δεν είναι αναγκαίος ούτε κατά συνέπεια δικαιολογείται κατά την έννοια του άρθρου 36. Τέλος, η Επιτροπή προσθέτει ότι η διέλευση των συνόρων δεν αποτελεί καθόλου αποφασιστικό στοιχείο για το ζήτημα της κατάστασης από άποψη συντήρησης των μεταφερομένων κρεάτων ή προϊόντων κρεάτων, διότι στο σύστημα των εν λόγω κοινοτικών οδηγιών σημασία έχει μόνον η υγιεινή του προϊόντος κατά την άφιξη στον προορισμό του.

Κατά συνέπεια, η Επιτροπή προτείνει να δοθεί η ακόλουθη απάντηση στα ερωτήματα που υπέβαλε το Tribunal de première instance των Βρυξελλών:

«Γενικά, οι συστηματικοί υγειονομικοί έλεγχοι στα σύνορα των προϊόντων που αναφέρονται στις οδηγίες 64/432, 64/433, 71/118 και 77/99 δεν είναι πλέον αναγκαίοι ούτε, κατά συνέπεια, δικαιολογημένοι κατά την έννοια του άρθρου 36.

Ειδικότερα, πρέπει να θεωρούνται ασυμβίβαστοι προς το κοινοτικό δίκαιο οι συστηματικοί έλεγχοι για την εξέλιξη της κατάστασης των νωπών κρεάτων και των προϊόντων κρέατος κατά τη μεταφορά από το κράτος αποστολής καθώς και για την κατάστασή τους από άποψη συντήρησης κατά το χρόνο που τα προϊόντα αυτά εισέρχονται στο έδαφος του κράτους προορισμού, διότι οι διατάξεις των οδηγιών 64/433, 71/118 και 77/99 και οι έλεγχοι που διενεργούνται στο κράτος μέλος αποστολής, σύμφωνα με τις οδηγίες αυτές, έχουν επίσης εφαρμογή στις συνθήκες υπό τις οποίες μεταφέρονται τα κρέατα και τα προϊόντα κρέατος.»

III — Προφορική διαδικασία

Στη συνεδρίαση της 30ής Ιουνίου 1983, οι ενάγουσες στην κύρια δίκη, εκπροσωπούμενες από τους Vandencasteele και Waelbroek, δικηγόρους Βρυξελλών, η βελγική κυβέρνηση, εναγόμενη στην κύρια δίκη, εκπροσωπούμενη από τον Leurquin, δικηγόρο Βρυξελλών, η γαλλική κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Carnelutti, γραμματέα εξωτερικών υποθέσεων, και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον Lamoureux, επικουρούμενο από τον Hartvig, ανέπτυξαν προφορικά τις παρατηρήσεις τους και απάντησαν σε ερωτήσεις που υπέβαλε το Δικαστήριο.

Ο γενικός εισαγγελέας ανέπτυξε τις προτάσεις του στη συνεδρίαση της 22ας Σεπτεμβρίου 1983.

Σκεπτικό

1 Με αποφάσεις της 8ης Οκτωβρίου 1981, που περιήλθαν στο Δικαστήριο στις 7 Ιανουαρίου 1982, το Tribunal de première instance των Βρυξελλών, υπέβαλε, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της συνθήκης ΕΟΚ, δύο προδικαστικά ερωτήματα, το μεν πρώτο ως προς την ερμηνεία τριών οδηγιών περί του υγειονομικού ελέγχου κρεάτων σφαγίων ζώων και πουλερικών (οδηγιών του Συμβουλίου 64/432, της 24ης Ιουνίου 1964, ΕΕ, ειδ. έκδ. 03/001, σ. 108, 64/433, της 26ης Ιουνίου 1964, ΕΕ, ειδ. έκδ. 03/001, σ. 129, και 71/118, της 15ης Φεβρουαρίου 1971, ΕΕ, ειδ. έκδ. 03/006, σ. 116), το δε δεύτερο, που υποβλήθηκε για την περίπτωση της αρνητικής απάντησης στο πρώτο, ως προς την ερμηνεία των άρθρων 30 και 36 της συνθήκης ΕΟΚ.

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφορών μεταξύ τριών βελγικών εισαγωγικών εταιριών κρεάτων σφαγίων ζώων και πουλερικών και του Βελγικού Δημοσίου, ως προς τους υγειονομικούς ελέγχους και τα σχετικά με αυτούς τέλη πραγματογνωμοσύνης που κατέβαλαν οι ανωτέρω εταιρίες.

3 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι οι εν λόγω έλεγχοι διενεργήθηκαν σύμφωνα με την εφαρμοστέα βελγική νομοθεσία. Οι ενάγουσες όμως στην κύρια δίκη υποστήριξαν ότι οι έλεγχοι αυτοί συνιστούσαν απλώς επανάληψη του πρώτου ελέγχου που είχε διενεργηθεί από το κράτος αποστολής και ήσαν έτσι ασυμβίβαστοι προς τις διατάξεις των οδηγιών που έχουν εφαρμογή στην προκειμένη περίπτωση. Κατά συνέπεια, ενήγαγαν το Βελγικό Δημόσιο για να τους επιστρέψει τα τέλη πραγματογνωμοσύνης που κατέβαλαν.

4 Η κυβέρνηση του Βασιλείου του Βελγίου αντέκρουσε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου την άποψη των εναγουσών στην κύρια δίκη και υποστήριξε ότι ο βελγικός έλεγχος εκφεύγει του πεδίου εφαρμογής των εν λόγω οδηγιών λόγω του ότι διαφέρει από τον έλεγχο που έχει διενεργηθεί στο κράτος αποστολής. Πράγματι, κατ' αυτήν, κύριος σκοπός του ελέγχου αυτού είναι αφενός μεν να εξακριβωθεί η εξέλιξη της κατάστασης των κρεάτων ή των πουλερικών κατά τη μεταφορά, καθώς και η κατάστασή τους από άποψη συντήρησης, αφετέρου δε να διερευνηθεί αν τα κρέατα αυτά περιέχουν υπολείμματα βακτηριοστατικών ουσιών ή ουσιών με ορμονική ή αντιορμονική δράση.

5 Το εθνικό δικαστήριο, αναλύοντας τον έλεγχο που διενεργούν κατά τον τρόπο αυτό οι βελγικές αρχές, έκρινε καταρχάς ότι καθόσον αφορά την καταλληλότητα των εισαγομένων εμπορευμάτων από απόψεως βελγικής κανονιστικής ρύθμισης, ο έλεγχος αυτός συνιστά εμφανώς στην προκειμένη περίπτωση συστηματική επανάληψη του πρώτου ελέγχου που έχει διενεργηθεί στη χώρα αποστολής και για το λόγο αυτό δεν συμβιβάζεται προς τις εφαρμοστέες κοινοτικές διατάξεις.

6 Το Tribunal de première instance, λαμβάνοντας τη θέση αυτή, θεώρησε ότι απομένει να εξεταστεί αν ένας συστηματικός έλεγχος, καθόσον αφορά την εξέλιξη της κατάστασης του εμπορεύματος κατά τη μεταφορά από το κράτος αποστολής και την κατάστασή του από άποψη συντήρησης κατά το χρόνο που εισέρχεται στο βελγικό έδαφος, συμβιβάζεται με τις κοινοτικές διατάξεις που έχουν εφαρμογή στην προκειμένη περίπτωση· έκρινε δε αναγκαίο, πριν εκδώσει την οριστική του απόφαση, να υποβάλει στο Δικαστήριο δύο προδικαστικά ερωτήματα επί του θέματος αυτού.

7 Η κυβέρνηση του Βασιλείου του Βελγίου αμφισβήτησε ακόμη ενώπιον του Δικαστηρίου ότι οι υγειονομικοί έλεγχοι στους οποίους προβαίνει, όσον αφορά τόσο τα κρέατα σφαγίων ζώων όσο και τα κρέατα πουλερικών, δεν συνιστούν παρά επανάληψη του πρώτου ελέγχου που έχει διενεργηθεί στο κράτος αποστολής. Δήλωσε επίσης ότι οι έλεγχοι αυτοί δεν διενεργούνται συστηματικά στα σύνορα, αλλά στα τελωνεία ή στα τελωνειακά γραφεία που έχουν οριστεί για το σκοπό αυτό.

8 Εξέφρασε συνεπώς αμφιβολίες ως προς τη χρησιμότητα των ερωτημάτων που έχουν υποβληθεί και ζήτησε από το Δικαστήριο να αναβάλει την έκδοση απόφασης και να αναμείνει την απόφαση του Cour d'appel των Βρυξελλών ενώπιον του οποίου η βελγική κυβέρνηση άσκησε έφεση κατά της απόφασης περί παραπομπής.

9 Ενόψει των επιχειρημάτων αυτών, πρέπει να σημειωθεί ότι το άρθρο 177 της συνθήκης ΕΟΚ, το οποίο στηρίζεται στην κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ του εθνικού δικαστηρίου και του Δικαστηρίου κατά την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου, δεν επιτρέπει στο Δικαστήριο ούτε να κρίνει τα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά ούτε να ασκεί έλεγχο επί των σκέψεων της αίτησης ερμηνείας. Πρέπει επομένως να δοθεί απάντηση στα ερωτήματα που υπέβαλε το Tribunal de première instance χωρίς να ληφθούν υπόψη οι αντίθετες απόψεις, οι οποίες οδήγησαν τη βελγική κυβέρνηση στο να ασκήσει έφεση κατά της απόφασης περί παραπομπής.

10 Με το πρώτο ερώτημα ζητείται να διευκρινισθεί αν ο συστηματικός υγειονομικός έλεγχος κατά την εισαγωγή κρεάτων και πουλερικών, που αφορά την εξέλιξη της κατάστασής τους κατά τη μεταφορά από το κράτος αποστολής καθώς και την κατάστασή τους από άποψη συντήρησης κατά το χρόνο που εισέρχονται στο βελγικό έδαφος, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του υγειονομικού ελέγχου που διενεργείται στο κράτος αποστολής σύμφωνα με τις οικείες οδηγίες.

11 Πρέπει να σημειωθεί πρώτον ότι, όσον αφορά τα νωπά κρέατα, το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει με την απόφασή του της 15ης Δεκεμβρίου 1976 (Simmenthal, 35/76, Recueil σ. 1871) ότι το εναρμονισμένο σύστημα υγειονομικού ελέγχου, το οποίο θεσπίστηκε ιδίως από την οδηγία 64/433, έχει ως σκοπό να καταργήσει τα εμπόδια στο ενδοκοινοτικό εμπόριο νωπών κρεάτων μέσω της εναρμόνισης των μέτρων υγειονομικού ελέγχου. Με βάση την ισοδυναμία των υγειονομικών εγγυήσεων που απαιτούνται σε όλα τα κράτη μέλη, σκοπός του συστήματος από την άποψη αυτή είναι να μετατοπιστεί ο έλεγχος προς το κράτος εξαγωγής και με τον τρόπο αυτό τα συστηματικά μέτρα ελέγχου στα σύνορα να αντικαταστα-

θούν από ένα ομοιόμορφο σύστημα, έτσι ώστε οι πολλαπλοί συνοριακοί έλεγχοι να καταστούν περιττοί, επιφυλάσσοντας 6έ6αια στο κράτος προορισμού τη δυνατότητα να φροντίζει ώστε να πληρούνται πράγματι οι εγγυήσεις που προκύπτουν από το ανωτέρω ομοιόμορφο σύστημα ελέγχου.

12 Το Δικαστήριο είχε ακόμη προσθέσει ότι, υπό τις συνθήκες αυτές, ο συστηματικός υγειονομικός έλεγχος στα σύνορα των προϊόντων που αναφέρονται στην οδηγία 64/433, δεν ήταν πλέον αναγκαίος, ούτε συνεπώς δικαιολογείται, 6άσει του άρθρου 36 της συνθήκης, και ότι μπορούν να γίνουν δεκτοί μόνο σποραδικοί έλεγχοι υπό τον όρο να μην πολλαπλασιάζονται μέχρι του σημείου να συνιστούν συγκεκαλυμμένο περιορισμό στο εμπόριο μεταξύ κρατών μελών.

13 Οι σκέψεις αυτές πρέπει να επεκταθούν, για την ταυτότητα των νομικών λόγων, στα προϊόντα που καλύπτονται από την οδηγία 71/118 περί υγειονομικών προ6λημάτων στον τομέα των συναλλαγών νωπών κρεάτων πουλερικών.

14 Πρέπει να σημειωθεί επιπλέον ότι, προκειμένου να διασφαλιστεί πλήρως η ελεύθερη κυκλοφορία των σχετικών προϊόντων, οι δύο οδηγίες που αναφέρονται παραπάνω δεν περιορίζονται μόνο να θέτουν ομοιόμορφες υγειονομικές προϋποθέσεις σχετικά με την επεξεργασία των κρεάτων και των κρεάτων πουλερικών στα σφαγεία και τα εργαστήρια, αλλά περιλαμ6άνουν επίσης την εναποθήκευση και τη μεταφορά.

15 Το άρθρο 3 των δύο οδηγιών προ6λέπει πράγματι (στοιχεία ζ, η, θ για την οδηγία 64/433, και στοιχεία ε, στ, ζ για την οδηγία 71/118) ότι τα κρέατα πρέπει να συνοδεύονται από πιστοποιητικό καταλληλότητας ή να φέρουν σφραγίδα καταλληλότητας και ότι αφού επιθεωρηθούν μετά τη σφαγή πρέπει να εναποθηκεύονται υπό ικανοποιητικούς όρους υγιεινής μέσα σε σφαγεία, εργαστήρια τεμαχισμού ή ψυκτικές εγκαταστάσεις που έχουν εγκριθεί και ελεγχθεί, υπό την έννοια των σχετικών διατάξεων κάθε οδηγίας, και ότι πρέπει να μεταφέρονται υπό ικανοποιητικούς όρους υγιεινής.

16 Σε παράρτημα των δύο αυτών οδηγιών αναφέρονται με λεπτομερή τρόπο συγχρόνως οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες τίθεται επί των κρεάτων η σφραγίδα καταλληλότητας, η θερμοκρασία στην οποία πρέπει να εναποθηκεύονται τα κρέατα, οι όροι συσκευασίας για τα πουλερικά και οι κανόνες που πρέπει να τηρούνται κατά τη μεταφορά· η μεταφορά πρέπει να διενεργείται μόνο μέσα σε οχήματα — ψυγεία τα οποία πρέπει να είναι μολυ6δοσφραγισμένα κατά τη

μεταφορά και ο επίσημος κτηνίατρος πρέπει να βεβαιώνεται πριν από την αποστολή ότι τα οχήματα καθώς και οι συνθήκες φόρτωσης είναι σύμφωνες με τους όρους υγιεινής που καθορίζονται στο σχετικό με τη μεταφορά κεφάλαιο.

17 Από το σύνολο των διατάξεων αυτών προκύπτει ότι οι έλεγχοι που διενεργούνται στη χώρα αποστολής αφορούν επίσης τη μεταφορά των κρεάτων και πουλερικών και κατά συνέπεια εκτείνονται στην κατάσταση από άποψη συντήρησης των ανωτέρω κρεάτων καθόλη τη διάρκεια της διαδρομής, δηλαδή συγκεκριμένα κατά τη διέλευση των συνόρων.

18 Στο ερώτημα που υποβλήθηκε πρέπει επομένως να δοθεί η απάντηση ότι ο συστηματικός υγειονομικός έλεγχος κατά την εισαγωγή κρεάτων και πουλερικών όσον αφορά την εξέλιξη της κατάστασής τους κατά τη μεταφορά από το κράτος αποστολής, καθώς και την κατάστασή τους από άποψη συντήρησης κατά το χρόνο που εισέρχονται στο έδαφος της χώρας προορισμού, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του υγειονομικού ελέγχου που διενεργείται στη χώρα αποστολής σύμφωνα με τις οδηγίες 64/433 και 71/118.

19 Από την απάντηση αυτή προκύπτει ότι το δεύτερο ερώτημα, το οποίο υποβλήθηκε μόνο σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο πρώτο, δεν έχει πλέον αντικείμενο.

Επί των δικαστικών εξόδων

20 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η γαλλική κυβέρνηση και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, οι οποίες κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης το χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Διά ταύτα

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα)

κρίνοντας επί των ερωτημάτων, που του υπέβαλε με απόφαση της 8ης Οκτωβρίου 1981 το Tribunal de première instance των Βρυξελλών, αποφαίνεται:

Ο συστηματικός υγειονομικός έλεγχος κατά την εισαγωγή κρεάτων και πουλερικών όσον αφορά την εξέλιξη της κατάστασής τους κατά τη μεταφορά από το κράτος αποστολής, καθώς και την κατάστασή τους από άποψη συντήρησης κατά το χρόνο που εισέρχονται στο έδαφος της χώρας προορισμού, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του υγειονομικού ελέγχου που διενεργείται στη χώρα αποστολής, σύμφωνα με τις οδηγίες 64/433 και 71/118.

Pescatore Due Bahlmann

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 6 Οκτωβρίου 1983.

Κατ' εντολή του γραμματέα

H. A. Rühl

Κύριος υπάλληλος διοικήσεως

Ο πρόεδρος του δεύτερου τμήματος

P. Pescatore

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ PIETER VERLOREN VAN THEMAAT ΠΟΥ ΑΝΑΠΤΥΧΘΗΚΑΝ ΣΤΙΣ 22 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1983 [1]

Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

1. Η έννοια των προδικαστικών ερωτημάτων

Με όλες τις γραπτές και προφορικές παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν κατά την εκδίκαση των συνεκδικαζομένων υποθέσεων 2, 3 και 4/82, για διάφορους λόγους, έχουν εξεταστεί ζητήματα τα οποία ούτε καν έχει θίξει το εθνικό δικαστήριο. Βάσει της νομολογίας του Δικαστηρίου περί του καταμερισμού των αρμοδιοτήτων μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου κατά τη διαδικασία για την έκδοση προδικαστικής απόφασης και προκειμένου να αποφευχθεί επηρεασμός της κατ' έφεση δίκης η οποία εκκρεμεί ακόμη, με τις προτάσεις μου θα υπερβώ τα όρια των προδικαστικών ερωτημάτων που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο μόνο στο μέτρο που παρίσταται ανάγκη για την πλήρη κατανόηση της απάντησης του Δικαστηρίου επί των ερωτημάτων αυτών.

Αρχίζω επομένως υπενθυμίζοντας τα προδικαστικά ερωτήματα που υποβλήθηκαν στο

1 — Μετάφραση από τα ολλανδικά.